

18

AUF DEM WEG ZUR DSAP
TAFEL 4 – 6

NA CESTĚ K DSAP
TABULE 4 – 6

19

TAFEL 4

JOSEF SELIGER, WEGBEREITER, PARTEIGRÜNDER & VISIONÄR

Josef Seliger, der aus Schönborn bei Reichenberg stammende Abgeordneter der österreichischen Sozialdemokratie, Textilarbeiter, Krankenkassenfunktionär und Fachmann für Fragen der nationalen Zusammenarbeit im gemischten nationalen Böhmen, war schon im Jahre 1899 hervorgetreten als Berichterstatter (nicht als Autor) bei der Verabschiedung des Nationalitätenprogrammes seiner Partei. Seliger erkannte schon vor Ende des Ersten Weltkrieges, dass nationale Zusammenarbeit nur auf der Grundlage der Gleichberechtigung von Tschechen und Deutschen gelingen würde. In einem Aufsatz im theoretischen Organ seiner Partei stellte er im Oktober 1918 fest, dass das nationale Selbstbestimmungsrecht im gemischt nationalen Raum „eine relative Sache“ sei und dass sich die deutsche Bevölkerung der neuen Tschechoslowakischen Republik auf die gegebenen politischen Verhältnisse einstellen müsse. Um die nationalen Anliegen seiner Anhänger und Wähler über die Grenzen seiner Partei hinaus vertreten zu können, übernahm Seliger Ende 1918 das Amt des Landeshauptmannstellvertreters in der kurzlebigen deutschböhmischen Landesregierung.

Parteitag in Brünn 1899
Sjezd strany v Brně 1899

TABULE 4

JOSEF SELIGER: PRŮKOPNÍK, ZAKLADATEL STRANY & VIZIONÁŘ

Josef Seliger, poslanec staroakouské sociální demokracie pocházející ze Studánky u Liberce, textilní dělník, funkcionář zdravotní pojišťovny a odborník na otázky národnostní spolupráce v národnostně smíšených Čechách, vystupoval již v roce 1899 jako zpravodaj (nikoliv jako autor) při schvalování národnostního programu své strany. Seliger rozpolnil již na konci první světové války, že se národnostní spolupráce dala pouze na základě rovnoprávnosti Čechů a Němců. V jednom článku v teoretickém orgánu své strany konstatoval v říjnu 1918, že práv na národnostní sebeurčení v národnostně smíšeném prostoru je „relativní věc“ a že německý národ musí přijmout dané politické poměry v nové Československé republice. Aby mohl zastupovat nacionální žádosti svých příznivců a voličů i z hranicemi své strany, přebral Seliger na konci roku 1918 úřad zástupce zemského hejtmana v krátké trvající německo-české zemské vládě.

Festzug zur Wahl-Siegesfeier der sozialdemokratischen Arbeiterchaft des Teplitzer Bezirks 1907
Slavnostní průvod k příležitosti oslav vítězství sociálně-demokratického dělnictva teplického okresu 1907

Der Siegeszug sowohl der tschechischen als auch der sozialdemokratischen Partei setzte sich auch bei den Parlamentswahlen 1911 fort, verhinderte aber nicht die endgültige Trennung beider Parteien.
Slavnostní průvod české i německé strany se opět uskutečnil také v parlamentních voleb v roce 1911, nezabránil ale konečnému rozdělení těchto stran.

TAFEL 5

KAMPF UM DAS SELBSTBESTIMMUNGSRECHT IN DER NEU GEGRÜNDETEN ČSR (28. OKTOBER 1918)

Selbstbestimmungskundgebung in Teplitz-Schönau am 4. März 1919.
Demontrace kvůli právu na sebeurčení v Tepličk-Schönau dne 4. března 1919

Erläutert aus den unveröffentlichten Werken vom Dienstag, den 4. März 1919 eröffnet der Stabat der Städtevereine Böhmen im tiefen Schnee die traurige Thür. Auch zu geben, daß nachdrücklich die Deutschen sich erhofft werden.

Gedenkt **Anton** 41 Jahre **Reit Anna** 40 Jahre
Gemeinde **Gründ** 29 Jahre **Schmid Paula** 14 Jahre
Zweckelbund **Submissa** 26 Jahre **Wohlfahrtspflege** 16 Jahre
Freiheit **Wohl** 26 Jahre **Schmidl Erwin** 52 Jahre
Freiheit **Arbeitsamt** 12 Jahre **Stiegl Marie** 16 Jahre
Gedächtnis **Reich** 13 Jahre **Trauer Marienne** 16 Jahre
Plauer **Olaf** 12 Jahre **Tauber Karl** 16 Jahre
Plauer **Vesta** 10 Jahre **Weber Alisia** 16 Jahre
Plauer **Utopia** 12 Jahre **Wolf Josef** 16 Jahre
Pflicht **Fränziela** 12 Jahre **Greuer Marie** 17 Jahre

Die tatsächliche Belegung der Orte ist in den beigefügten genannten Ortsgruppen sehr verschieden, ebenso wie am 10. März 1919 ein höchstes Größttheile statt.

Um Jülich selbst nicht ganz zu verlieren, so ist am 10. März 1919 weniger 9 Uhr in der heiligen Dekanatskirche gelesen.

Das heilige Volk wird immerhin in angehender Freude sieben neuen Leben geboren.

Gedächtnis Kaden, am 7. März 1919.

Die Demonstrationen verliefen an diesem Tag nicht überall friedlich. In einigen Städten wie in Kaden, Sternberg u.a. erschoss das tschechische Militär 54 Menschen.

Demonstrace toho dne neproběly všude v míru. V některých městech, jako např. v Kadani, Šternberku aj., bylo českými vojáky zabito 54 lidí.

Deutschsprachige Bevölkerung in den besetzten Gebieten des neu gegründeten Tschechoslowakischen Staates am 10. März 1919 um 15 Uhr am höchsten Größttheile statt.

Die jüdische Bevölkerung wurde am 10. März 1919 nicht genannt.

Das tschechische Militär erschoss am 10. März 1919 mehr als 50 Menschen. 9 Uhr in der heiligen Dekanatskirche gelesen.

Das heilige Volk wird immerhin in angehender Freude sieben neuen Leben geboren.

Gedächtnis Kaden, am 7. März 1919.

TABULE 5

BOJ O PRÁVO NA SEBEURČENÍ V NOVĚ ZALOŽENÉ ČSR (28. ŘÍJEN 1918)

Na podzim roku 1918 byla ukončena první světová válka. Pro Němce na sever od Alp a jejich krajany v Alžírsku to znamenalo zhroucení jejich politického a hospodářského rádu. Obzvláště bolestná byla pro rakouské Němce ztráta jejich dosavadní mocenské hegemonie ve státě. V oblasti nově vzniklého Československa v Čechách, na Moravě a ve Slezsku se doposud společensky diskriminovaní Češi stali pány v zemi, kteří někdy zacházel s doposud autoritativními Němci se stejnou arrogancí, s jakou s nimi zacházeli starí páni. Po národních převratech nevyhnutelný příchod sovětského vlivu vedl např. k tomu, že Němci, kteří byli početně silnější než Slováci, byla odepřena spolupráce na nové ústavě. Tenkrát vzniklý českoslováckismus se sice později ukázal jako flikce a nakonec vedl k rozdělení Čechů a Slováků; po první světové válce byl ale pouze v neprospech Němců. V této době polemizoval často německý sociálně demokratický tisk ostřejí s českou „bratrskou stranou“ než s nenáviděnými komunisty. Když bylo 4. října 1919 poprvé svobodné Národní shromáždění mladé Republiky Rakousko, bez poslanců z od tohoto okamžiku v cizině ležících sudetských zemí, bylo obyvatelstvo vyzváno z podnětu Josefa Seligera k pokojnému demonstracím. Československá vláda reagovala nasazením vojska. V tento den bylo zastřeleno 54 sudetoněmeckých lidí, protože pokojně demonstrovali.

ATUS „Unseren März Gefallenen“
ATUS „Naši březnovi padli“

Nationalitäten der Tschechoslowakei 1938
Národnosti Československa v roce 1938

TAFEL 6

PARTEIGRÜNDUNG UND BEKENNTNIS ZUR ČSR

Gründungsparteitag der Deutschen Sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik in Teplice 1919

Zakládající sjezd Německé sociálně demokratické strany dělnické v Československé republice v Teplicích roku 1919

Die Gründung des tschechoslowakischen Staates zwang die sudetendeutschen Sozialdemokraten, ihre bisherige Zugehörigkeit zur österreichischen Sozialdemokratie zu beenden und sich als selbstständige Partei zu konstituieren. Seliger war der einzige Kandidat für das Amt des Vorsitzenden. Als Realpolitiker rief er dazu auf, die durch die Schaffung des neuen Staates entstandenen Tatsachen anzuerkennen; ein ausdrückliches Bekenntnis zur Tschechoslowakischen Republik aber verneid Seliger, ungeachtet der Tatsache, dass der Name seiner Partei ein solches Bekenntnis zum Ausdruck brachte: Deutsche Sozialdemokratische Arbeiter-Partei in der Tschechoslowakischen Republik (DSAP). Auf dem Gründungsparteitag in Teplice Ende August 1919 forderte Seliger die tschechische Mehrheitsnation auf, allen Nationen im neuen Staat – Deutschen, Polen, Slowaken, Ruthenen und Magyaren – die gleichen Rechte und das nationale Selbstbestimmungsrecht einzuräumen. Auf einer solchen Grundlage werde sich jede Nation bald zu Hause fühlen und ein „papiernes Bekenntnis zum tschechoslowakischen Staat“ völlig überflüssig machen. Auch die tschechische Bruderpartei solle sich frei machen von ihrer Abhängigkeit vom Imperialismus und gemeinsam mit den sudetendeutschen Genossen den Kampf um die Schaffung genuiner demokratischer Verhältnisse in der Tschechoslowakischen Republik aufnehmen.

Sozialdemokratische Arbeiter feierten den Jahrestag der Republik u.a. in Tetschen in Nordböhmien.

Sociálně-demokratičtí dělnici slavili výročí vzniku republiky v severočeském Děčíně.

TABULE 6

ZALOŽENÍ STRANY A PŘIHLÁŠENÍ SE K ČSR

Založení československého státu přinutilo sudetoněmecké sociálně demokraty ukončit svou dosavadní příslušnost k rakousko-sociálně demokratii a konstituovat se jako samostatná strana. Seliger byl jediným kandidátem na funkci předsedy. Jako včerný politik vyžával k uznání skutečnosti vzniklých vytvořením nového státu, ale Seliger se vyuhnul výslovnému přihlášení se k Československé republice, nedlaje skutečnosti, že název jeho strany takové přihlášení se vyjadroval: Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR (Deutsche Sozialdemokratische Arbeiter-Partei in der Tschechoslowakischen Republik (DSAP)). Seliger vyžával na zakládajícím sjezdu strany na konci srpna 1919 v Teplicích českou národnostní většinu k přiznání stejných práv a práva na sebeurčení všem národům v novém státě – Němcům, Polákům, Slovákům, Rusínům a Maďarům. Na takovém základě se bude být každá strana cítit jako doma a „papirovy závazek k československému státu“ učinit zcela nadbytečným. Také česká bratrská strana se musí oprostit ze své závislosti na imperialismu a zahájit společný boj se sudetoněmeckými soudruhy za vytvoření autentických demokratických poměrů v Československé republice.

Die Presse spielte für die DSAP eine hervorragende Rolle. Nachfolgende Zeitungen wurden auf dem Gründungsparteitag als offizielle Presseorgane bestimmt.

Noviny hrály pro DSAP eine významnou roli. Následující noviny byly na zakládajícím sjezdu strany určeny jako oficiální tiskové orgány.

„Vorwärts“, Reichenberg (Liberec)
„Freiheit“, Teplice-Schönau (Teplice)
„Volkswille“, Karlsbad (Karlovy Vary)
„Volkszeitung“, Komotau (Chomutov)
„Nordböhmischer Volksbote“, Bodenbach (Jílová u Podmokel)
„Volksrecht“, Aussig (Ústí n.l.)
„Volksstimme“, Wansdorf (Varnsdorf)
„Sozialdemokrat“, Eger (Cheb)
„Trautenauer Echo“, Trautenau (Trutnov)

„Böhmerwald Volksbote“, Krumau (Český Krumlov)
„Volksfreund“, Brünn (Brno)
„Volkswacht“, Mährisch-Schönberg (Šumperk)
„Jglauer Nachrichten“, Igau (Jihlava)
„Znaimer Volksstimme“, Znaim (Znojmo)
„Volksrecht“, Neutitschein (Nový Jičín)
„Volkstribüne“, Sternberg (Šternberk)
„Schönengster Volkszeitung“, Mährisch-Trübau (Moravská Třebová)
„Adlergebirgsbote“, Grulich (Kralíky)